

**ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขต
อำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2**

นางสาวชุลีพร มั่นการ *

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูผู้สอน ในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ปีการศึกษา 2559 จำนวน 127 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .816 สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ ค่า t และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูมีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 3) ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ความคิดเห็น การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ครู

บทนำ

ในปัจจุบันองค์กรหรือหน่วยงานใดที่สามารถดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรได้ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ หลายประการ ซึ่งประกอบด้วย คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ สำหรับผู้บริหารนับว่าเป็นบุคคลสำคัญของหน่วยงานต่างๆ เป็นอันมาก เพราะเป็นหัวหน้าของหน่วยงานที่ควบคุม ดูแล ดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความราบรื่น และลุล่วงสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารหรือผู้นำหรือผู้จัดองค์กรหรือหัวหน้างาน ไม่ว่าจะหน่วยงานเล็กหรือหน่วยงานใหญ่ หน่วยงานราชการหรือเอกชน ก็ตามย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อการสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง การศึกษาจะมีการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใดนั้น ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอนและพัฒนาคาดการณ์ต่างๆ ของคนในชาติ ผู้บริหารต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในทุกด้านทั้งด้านวิชาการและด้านคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2552, หน้า 38) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพของผู้บริหาร

*นักศึกษาระดับปริญญาโทสาขาบริหารการศึกษา

การศึกษา หมายถึง ความพร้อมในการบริหารจัดการที่มีคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยจะแสดงให้เห็นถึงศักยภาพ กระบวนการพัฒนาคุณภาพ และการควบคุมคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา

อาจกล่าวได้ว่าทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุด คือผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นหลักชัยของหน่วยงาน และเป็นดวงประทีปของผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ได้บังคับบัญชา ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และพยายามทำตนให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้ร่วมงาน หรือผู้ได้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง ประสิทธิภาพและการปฏิบัติงานของการบริหารงานของผู้บริหารขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ซึ่งได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหารงาน รวมทั้งประสบการณ์และทักษะการบริหารงานของผู้บริหาร ในการดำเนินงานของผู้บริหารนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการในการชักนำบุคคลในองค์การให้มีความตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันปฏิบัติงาน ในการบริหารจัดการของสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลหลักการดังกล่าวได้แก่ (1) หลักนิติธรรม (2) หลักคุณธรรม (3) หลักความโปร่งใส (4) หลักการมีส่วนร่วม (5) ความรับผิดชอบ (6) หลักความคุ้มค่า หลักธรรมาภิบาลอาจบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานของสถานศึกษา ได้แก่ การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ซึ่งเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข (อ้างถึงในพระบรมเสวร์ ปรยุญาชิโร (แจ่มแจ้ง), 2554, หน้า 2)

อย่างไรก็ดี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549, หน้า 3) ได้สรุปปัญหาการบริหารการศึกษาที่สำคัญคือ มีการร้องเรียนกล่าวหาการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียน เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหลายประการ เช่น การเลื่อนขึ้นเงินเดือน การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลอย่างไม่เป็นธรรม การสร้างเอกสารกลั่นแกล้งข้าราชการครู มีพฤติกรรมชอบขอบริจาค ใช้เงินของสถานศึกษาไม่ถูกต้องตามระเบียบของราชการ และมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมหลายประการ โดยได้มีการร้องเรียนไปยังสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาและหน่วยงานต่างๆ เป็นจำนวนมาก

ในฐานะที่ครูเป็นผู้ที่รับนโยบายโดยตรงจากผู้บริหารสู่การนำไปปฏิบัติ จากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ซึ่งจะสะท้อนการบริหารงานของผู้บริหารได้เป็นอย่างดี ข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาและ

ผู้บริหารในระดับสูง และนำไปใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาแก่ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อเสริมสร้างให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

สมมติฐานการวิจัย

ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรีเขต 2 แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวนประชากร 187 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน 127 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 127 คน โดยอ้างอิงมาจากตารางการประมาณค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วุฒิการศึกษา ปริญญาตรี ปริญญาโท และประสบการณ์การปฏิบัติงานต่ำกว่า 5 ปี 5 – 10 ปี และ มากกว่า 10 ปี
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ครอบคลุมเนื้อหา 5 ด้าน คือ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักนิติ

กรรม การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักคุณธรรม การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักความโปร่งใส การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักการมีส่วนร่วม และการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักความคุ้มค่า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 0.8 - 1.0 และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.816 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด ชนิดเลือกตอบ (Multiple Choices)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ครอบคลุมเนื้อหา 5 ด้าน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา จากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด คือ 5,4,3,2 และ 1 จำนวน 40 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติที (Independent sample t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาวุฒิปริญญาตรี โดยมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 5 - 10 ปี มากที่สุด รองลงมาได้แก่ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่ำกว่า 5 ปี และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี ตามลำดับ

2. ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของ ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. ผลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 พบประเด็นที่น่าสนใจ นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยพบว่า หลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือหลักการมีส่วนร่วม และมีภาพรวมรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3 ด้าน คือ หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า และหลักคุณธรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ทำตนให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้ร่วมงาน หรือผู้ได้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง มีนโยบายที่มีประสิทธิภาพ มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหารงาน เช่น มีโครงการอบรมพัฒนาศักยภาพของผู้บริการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งประสบการณ์และทักษะการบริหารงานของผู้บริหารมีกระบวนการในการชักนำบุคคลในองค์กรให้มีความตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันปฏิบัติงาน เช่น มีการประชุมประจำเดือนของสถานศึกษาเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้บริหารและครูประชุมตกลงหารือกันในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2536, หน้า 14) ที่กล่าวว่าในการบริหารจัดการของสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน และเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิ

บาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลหลักการดังกล่าวได้แก่ (1) หลักนิติธรรม (2) หลักคุณธรรม (3) หลักความโปร่งใส (4) หลักการมีส่วนร่วม (5) ความรับผิดชอบ (6) หลักความคุ้มค่า ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสกล ฐานธมฺโม (อินทร์คล้าย) (2555) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารและครูในสถานศึกษาเขตอำเภอชุมแสง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

สำหรับผลการวิจัยความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในแต่ละด้านมีข้อคิดเห็นดังนี้

หลักนิติธรรม โดยภาพรวมและรายข้อ พบว่า โดยภาพรวมครูมีความเห็นระดับมากที่สุด และรายข้อมีความเห็นในระดับมากที่สุด 6 ข้อ ในระดับมาก 2 ข้อ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการนำพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ มาใช้ในการบริหารในสถานศึกษา ซึ่งจะเห็นได้จากการนำมาสู่การจัดทำเป็นนโยบายของสถานศึกษาแต่ละแห่ง มีการชี้แจง แนะนำ แนวทางการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎระเบียบข้อบังคับที่วางไว้ให้เข้าใจตรงกัน เช่น การหารือ หาข้อสรุปร่วมกันในการประชุมของสถานศึกษา รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติ ปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่สถานศึกษากำหนด เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับเจริญพงษ์ วิญญูณรงค์ (2543, หน้า 3-7) ได้สรุปว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง กฎเกณฑ์การปกครองบำรุงรักษาบ้านเมืองที่ดีหรือกฎเกณฑ์ที่ดีของบ้านเมืองและสังคมโดยมีขอบเขตของความหมายรวมถึงการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคม ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับรัตนภรณ์ ส่งเสริมและสุวิมล โพธิ์กลิ่น (2558) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 กลุ่มตัวอย่างคือข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านหลักนิติธรรมอยู่ในระดับมาก

หลักคุณธรรม โดยภาพรวมและรายข้อ พบว่า โดยภาพรวมครูมีความเห็นระดับมากที่สุด และรายข้อมีความเห็นในระดับมากที่สุด 4 ข้อ ในระดับมาก 4 ข้อ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่โดยยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคลากรด้วยความยุติธรรม มีการสนับสนุนในการจัดกิจกรรม และสร้างบรรยากาศ

ต่างๆ ในการปลูกฝังให้บุคลากรมีความรักความสามัคคี ดังจะเห็นได้จากการร่วมมือร่วมใจกันจัดทำโครงการ กิจกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ ของครู โดยมีผู้บริหารเป็นผู้สนับสนุน เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน ปฏิบัติงาน ตามหลักคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2553 ,หน้า 22) ให้ความหมายของหลักคุณธรรมว่า เป็นการทำให้ร้องเรียนหรือร้องทุกข์ในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในและนอกองค์กรลดลง คุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น มีการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรในชาติอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด สังคมมีเสถียรภาพ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขด้วยความมีระเบียบวินัย ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ (พระปลัดไพโรวัลย์ ชาคโร (ศรีเมือง) (2558) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาสำนักงานเขตสายไหมด้านหลักคุณธรรมอยู่ในระดับมาก

หลักความโปร่งใส โดยภาพรวมและรายข้อ พบว่า โดยภาพรวมครูมีความเห็นระดับมากที่สุด และรายข้อมีความเห็นในระดับมากที่สุด 4 ข้อ ในระดับมาก 4 ข้อ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาจัดการกับสถานศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของสังคมในเรื่องของความชัดเจน ความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ การทำกิจกรรมต่างๆ เป็นไปตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี มีการแจ้งผลประโยชน์ต่างๆ ที่สถานศึกษาได้รับให้บุคลากรในสถานศึกษาทราบเป็นระยะ ๆ เช่น มีนโยบายในการประชุมคณะกรรมการของสถานศึกษาทุกปีการศึกษา มีการประกาศหลักเกณฑ์การพิจารณาความดีความชอบให้บุคลากรทราบ มีการรายงานผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้บุคลากรได้ทราบ เช่น ในแต่ละโรงเรียนมีการเผยแพร่กิจกรรมของโรงเรียนลงในช่องทางออนไลน์ มีการตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา ด้วยบุคลากรภายใน และคณะกรรมการจากภายนอกสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับบุษบง วิจัยเจริญวัฒนะ (2546, หน้า 42) ได้กล่าวว่า หลักความโปร่งใส ตามหลักธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษา หมายถึง การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ตรงไปตรงมา สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ ช่วยให้การดำเนินงานภาครัฐและภาคเอกชนปลอดจากการฉ้อราษฎร์บังหลวง ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับพระปลัดไพโรวัลย์ ชาคโร (ศรีเมือง) (2558) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาสำนักงานเขตสายไหมในด้านหลักความโปร่งใสอยู่ในระดับมาก

หลักการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมและรายข้อ พบว่า โดยภาพรวมครูมีความเห็นระดับมากที่สุด และรายข้อมีความเห็นในระดับมากที่สุด 4 ข้อ ในระดับมาก 4 ข้อ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา มีการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินโครงการ / กิจกรรมของสถานศึกษาอย่างแท้จริง เช่น มีการประชุมประจำเดือนอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนปฏิบัติการ การประชาสัมพันธ์ หรือการแสดงผลงานอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้บุคลากรร่วมกันทำงานเป็นทีม ประสานความร่วมมือในการปฏิบัติงาน บริหารงาน โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และภาคีเครือข่ายในการพัฒนาสถานศึกษาทุก ๆ ด้าน เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน แสดงความคิดเห็นในการวางแผนจัดทำแผนปฏิบัติงาน และมีส่วนร่วมรับรู้ผลประโยชน์ของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญ ๆ ของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบ การปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเองได้ร่วมตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับชนะเลิศ ยุวบูรณ์ (2543, หน้า 3 - 12) ได้สรุปว่า องค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาลด้านหลักความมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแสดงความคิดเห็นการได้สวนสาธารณะ ประชาธิปไตย การแสดงผลงานดี ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับสุรัชย์ นาทองไชย (2548) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการบริหารงานของคณะเทศมนตรี ตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลชัยภูมิ อำเภอภูพาน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งที่มาจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลชัยภูมิ และประชาชนในเขตเทศบาล ต่างมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าคณะเทศมนตรีบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และต่างพอใจ เห็นด้วยที่คณะเทศมนตรีนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานในหลักความโปร่งใส มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยติดประกาศ ประชุมชี้แจงผ่านหอกระจายข่าว/เสียงตามสายและวารสาร

หลักความคุ้มค่า โดยภาพรวมและรายข้อ พบว่า โดยภาพรวมครูมีความเห็นระดับมากที่สุด และรายข้อมีความเห็นในระดับมากที่สุด 3 ข้อ ในระดับมาก 5 ข้อ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในสถานศึกษา มีนโยบายให้ใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถานศึกษา มีการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา โดยจะเห็นได้จากการที่โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการสถานศึกษาพอเพียง มีการส่งเสริมให้บุคลากรใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นมาใช้ในการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอน มีนโยบายให้บริการด้าน แหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ แก่บุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นต้นแบบของการบริหารงานโดยคำนึงถึงหลักความคุ้มค่า มีการบริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ด้วยความประหยัด คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษาและส่วนรวม สอดคล้องกับสมาน ริงสิโยภยกุล (2552, หน้า 21) ได้สรุปว่า หลักธรรมาภิบาลที่เกี่ยวกับความประสิทธิภาพและประสิทธิผลว่า เป็นการบริหารที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดกระบวนการทำงาน การจัดการ การจัดสรรบุคคล และมีการใช้ทรัพยากรสาธารณะอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีการดำเนินการและการให้บริการประชาชนที่ให้ผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจ และกระตุ้นการพัฒนาของสังคมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับพระบรมราชโองการ (แจ่มแจ้ง) (2554) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในเขตอำเภอบรรพตพิสัยจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานในด้านหลักความคุ้มค่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน โดยพบว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี และปริญญาโทมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการบริหารงานในสถานศึกษาโดยการนำแนวทางตามหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้จนเป็นวัฒนธรรมของหน่วยงาน จึงอาจทำให้ครูที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือปริญญาโทมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับพระปลัดไพโรวัลย์ ชาคโร (ศรีเมือง) (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร เมื่อจำแนกตาม ระดับการศึกษา ที่ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน แต่มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ที่ไม่แตกต่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับพระปลัดไพโรวัลย์ ชาคโร (ศรีเมือง) (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลัก

ธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร เมื่อจำแนกตาม ระดับการศึกษา ที่ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากว่า ครูที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน แต่มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ที่ไม่แตกต่าง มีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอห้วยกระเจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความ คิดเห็นโดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยครั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามี การปฏิบัติงาน บริหารงาน กระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีแนวทางการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล จนเป็นที่ประจักษ์แก่บุคลากรทุกคนในโรงเรียน จึงทำให้ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน มี ความคิดเห็นต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาไปในแนวทางเดียวกัน ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจรัสศักดิ์ จิตรสกุโก (ศรีปราบ) (2554) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบ การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครู พบว่า ครูมีประสบการณ์สอนต่างกัน มีความ คิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. หลักนิติธรรม ผู้บริหารควรมีการชี้แจง แนะนำ แนวทางหรือข้อปฏิบัติต่างๆ ให้ชัดเจนมาก ยิ่งขึ้น มีการทบทวนกฎระเบียบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ หรือสอดคล้องกับบริบทของ โรงเรียน รวมถึงการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการนาระเบียบที่ร่วมกันกำหนดขึ้นภายใน สถานศึกษานำไปปฏิบัติจนเป็นวัฒนธรรมของบุคคล

2. หลักคุณธรรม ผู้บริหารควรกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน การปกครอง ผู้ใต้บังคับบัญชา การปฏิบัติงาน ตามหลักคุณธรรม จริยธรรม และอาจมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่ น่ายกย่องต่าง ๆ ในช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การประชาสัมพันธ์ลงช่องทาง ออนไลน์ เป็นต้น

3. หลักความโปร่งใส ผู้บริหารควรเพิ่มความถี่ในการรายงานผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ให้บุคลากรได้ทราบอย่างสม่ำเสมอ เช่น จากที่มีการสรุปรายงานทุกสิ้นเทอมการศึกษา ควรเพิ่มเติมเป็น รายงานผลทุก ๆ สามเดือน เป็นต้น

4. หลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรเพิ่มช่องทางที่หลากหลายในการเปิดโอกาสให้ทุกให้ครู สอบถามความคิดเห็นในเรื่องการคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมบรรจุลงในแผนงานของสถานศึกษา มีการรายงานผลประโยชน์ของสถานศึกษาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่นการสรุปรายงานลงในเว็บไซต์ของหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

5. หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารควรมีนโยบายและแนวปฏิบัติในการให้บริการด้านแหล่งเรียนรู้ ต่างๆ แก่บุคลากรทั้งภายในและภายนอก อย่างชัดเจน มีการตรวจสอบ ประเมินความพึงพอใจแก่ผู้เข้ามารับบริการ

6. จากผลการวิจัยครั้งนี้ สังเกตได้ว่าครูที่มีวุฒิการศึกษา หรือประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน แต่ก็มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลไม่ต่างกัน ดังนั้นผู้บริหารจึงควรมีนโยบาย หรือมีการนำแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลไปเป็นแนวปฏิบัติของสถานศึกษา จนเป็นวัฒนธรรมของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีแนวทางปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเพื่อศึกษาหาตัวแปรอื่นที่ทำให้ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอห้วยกระเจา

2. ควรวิเคราะห์ปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอห้วยกระเจา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา(2536). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กรมวิชาการ. (2546). *รายงานการวิจัยการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยม และอาชีวศึกษาของ ไทยในทศวรรษหน้าที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม*. กรุงเทพมหานคร : กองวิจัย การศึกษากกรมวิชาการ.
- เจริญพงษ์ วิญญูณรงค์. (2543). *ธรรมาภิบาลกับการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองละสังคมที่ดี*. วารสารเพิ่มผลผลิต. ปีที่ 39.

- ชนะศักดิ์ ยูวบูรณ์. (2543). *กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี ในการปกครองที่ดี (Good Governance)*. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.
- บุษบง วิยเจริญวัฒน์. (2546). *คำชี้วัดธรรมนูญบริหาร*. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- พระปรเมศวร์ ปญญาวิชโร (แจ่มแจ้ง). (2554). *ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมนูญของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัด ไพรวัลย์ ชาลโร (ศรีเมือง). (2558). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมนูญของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาจิระศักดิ์ จิรสกโก (ศรีปราบ). *การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมนูญของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัตนกรณ์ ส่งเสริม และสุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2558). *การบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมนูญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วีระยุทธ ชาตะกาญจน์. (2552). *เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามืออาชีพ*. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- สมาน รังสิโยกฤษฎ์. (2546) *การบริหารราชการไทย : อดีตปัจจุบันและอนาคต(ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงชนพัฒนา จำกัด.
- สุรัช นาทองไชย. (2548). *สภาพการบริหารของคณะเทศมนตรี ตามหลักธรรมนูญ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลชัยภูมิ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). *การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance)*. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. กรุงเทพมหานคร.